

CARTES D'ENYOR I ESPERANÇA

Un projecte artístic, social i acadèmic recull en una enciclopèdia 400 cartes íntimes en què persones que marxen de la seva ciutat natal expliquen el seu aprenentatge vital

TEXT

Nereida Carrillo

Avui et vull escriure una carta. Després de moltes entrevistes i reportatges, m'estreno en el format epistolar per parlar-te a cau d'orella. Però la que avui sentiràs no és només la meua veu, sinó la de molts. Fins a 400 persones se sinceran a l'*Enciclopèdia dels Migrants*, el projecte que et vull explicar. Migrants d'arreu escriuen una carta íntima en la seva llengua materna a algú al seu país d'origen i es fan un retrat. Em va posar sobre la pista del projecte David Dueñas, sociòleg i investigador llavors a la URV. Em va descobrir la més profunda intimitat d'aquests éssers d'arreu i d'enlloc, humans que, per amor, per precarietat, per feina o pel dolor de la guerra un dia van partir del lloc on van néixer i avui viuen en una ciutat sud-europea pròxima a l'Atlàntic o banyada per aquest oceà.

Mesos més tard vam quedar amb el David a l'estació de Sants, encreuament de destins. El David venia de Gijón i se n'anava a Varsòvia. També ell és un migrant, ¿qui no ho ha sigut alguna vegada? Amb el David vam comentar la melangia, la joia i l'experiència vital que desprenien les missives: l'agraïment al país d'arribada, l'aflicció per la família llunyana, el record idealitzat de la infància, la pena per les dificultats de la pàtria... L'*Enciclopèdia*, un projecte artístic, social i acadèmic amb més de 1.700 pàgines d'històries de vida, vol "rehumanitzar el discurs de la migració", explica el David.

"Una persona que migra viu més. Si a la vida lineal en un lloc hi afegeixes la distància simbòlica de la migració, són dues vides que se superposen", reflexiona el David mentre em passa el contacte de Paloma Fernández Sobrino, la impulsora del projecte, directora d'escena i autora de projectes interdisciplinaris. Amb ella vam parlar per Skype, aquesta eina que regala als migrants la presència dels seus éssers estimats al menjador de casa. La Paloma és una manxega que amb quatre anys va emigrar a Reus perquè el seu pare va trobar feina a les químiques de Tarragona. Després, per amor, se'n va anar a França. Tant a Catalunya com a Rennes sempre s'ha sentit estrangera, i compartir-ho amb altres que l'entenen li ha aportat "una mica menys de soledat".

Fa 10 anys que la Paloma recopila històries de migrants. Tot va començar amb una missiva a la seva àvia Nicasia amb un projecte artístic de l'associació francesa l'Age de la Tortue. I fins aquí. Gairebé 15 quilos de "saber sensible" i no acadèmic sobre el fet de marxar sense data de tornada. Persones amb lligams amb 104 països, amb 74 llengües, despullen la seva vida de trànsit. "Agafar les històries íntimes de les persones i portar-les als espais públics és un acte polític", afirma apassionada rere la pantalla. M'explica que està tipa de la cobertura mediàtica dels refugiats i de la xenofòbia d'alguns partits polítics. "La migració no és un problema, és una realitat. El món s'ha construït de migracions", continua. En temps de postveritat, diu que la realitat "s'ha de mirar des del seu lloc més profund, que són les persones". Et deixo, lector, amb quatre d'aquestes moltes veus. ●

•
Paloma Fernández, la impulsora del projecte, fa 10 anys que recopila històries
•

HÉBA CORNILLET

Benvolguda mare,

Si sabessis com et trobo a faltar. Quantes vegades somio arraulir-me al teu pit i sentir-me segura, impregnar-me del teu perfum com quan era petita. Mare, et trobo a faltar! Com el gust i l'olor del teu pa, del teu cafè amb espècies orientals i els teus contes. Trobo a faltar la calidesa d'Egipte, la del sol, però també la de les reunions de família, d'amics i veïns. Trobo a faltar el soroll.

Ja fa vuit anys que soc a França. Visc a la Bretanya amb el meu estimat marit i la seva família encantadora. M'han cuidat molt bé, cosa que ha alleujat el meu sentiment de pèrdua, sense que això, tanmateix, em faciliti gaire les coses: em sabia el Caire de memòria, mentre que aquí em sento com un nen que ha perdut els pares en un mercat. Em sento buida de tot coneixement i cara a cara amb les meves mancances: no parlava francès, no sabia comportar-me, els meus títols i la meva experiència professional no es reconeixien. A sobre, no tenia carnet de conduir, així que no podia presentar-me per a cap feina! Mentre que al meu país era independent, una periodista plenament realitzada, aquí em veia com una estrangera en un món desconegut. Havia de començar una nova vida: aprendre francès i tornar a estudiar amb més de trenta anys.

Tot i així, estic orgullosa d'estudiar a la Universitat de Rennes. I en francès. Però entre aquesta llengua i jo sembla que s'interposa una barrera insalvable. Tot i els meus esforços per dominar-la, encara no em sento del tot còmoda per llegir-la i escriure-la, cosa que em fa sentir vergonya: mare, no concebo que les teves netes, Isis i Elsa, em vegin com jo et veia a tu de petita, com una "mare analfabeta"! Això em bloqueja, em fa perdre confiança.

Mare, ets el més valuós que tinc en aquesta vida. Trobo a faltar la teva presència, el meu país i la meva cultura, però només lamento una cosa: haver nascut dona en aquella societat. Sempre ho he lamentat, des de la meva infantesa. Tenir una filla, per a tu i per a totes les mares, els altres pares, suposa una càrrega, lligams i obligacions. ¿És per això que a les nenes se les castiga amb l'ablació al nostre país? I tu, mare, ¿també vas voler castigar-me decidint la meva ablació? ¿O volies protegir-me? No vull que me'n donis una resposta, ni tampoc que estiguis trista. Sé que l'única cosa que vas fer va ser reproduir el que et van infligir a tu, igual que a totes les mares de la teva època.

Avui soc jo mare de dues filles i m'entristeix que creixin lluny de tu. Es neguen a parlar egipci, malgrat la meva perseverança. Però vull veure-les créixer en llibertat, amb els seus pensaments i els seus cossos, en una societat que no les castigarà per ser dones, que les respectarà i les protegirà com a tals, amb virginitat o sense.

T'estimo, mare, però no tornaré. Soc un arbre que han arrencat d'arrel i han replantat en una altra terra, més propícia. Sempre em quedaran arrels profundes allà, a casa teva, però s'han ramificat i entrellaçat amb altres de noves i han arrelat profundament en la meva segona pàtria. Soc un arbre nodrit per dues terres.

T'estimo, mare, des del més profund del meu cor; ja no t'odio. T'estimo més des que soc mare; només ara entenc que no ha sigut fàcil per a tu. T'estimo i et perdono. T'estimo i sento que no hagi pogut viure la teva vida, lliure i per tu mateixa; tu mai has conegut els plaers, ni l'alegria de la cultura.

T'estimo, mare, i et dono les gràcies perquè m'has educat i m'has permès ser l'antítesi del que ets. ●

”
T'estimo,
mare, però no
tornaré. Soc un
arbre que
han arrencat
d'arrel i han
replantat en
una altra terra,
més propícia

Pedro Sara_L'Âge de la Tortue

WEI ZHOU*Estimats pares,*

En aquesta carta us vull explicar una cosa que mai m'he atrevit a dir-vos. Vosaltres pensàveu que aprenia castellà per trobar una feina millor però, en realitat, era perquè fa 10 anys vaig descobrir un art que em va commoure. S'anomena flamenco. A partir de llavors, el meu destí ha anat lligat a la seva màgia.

Durant la carrera de química sacrificava els caps de setmana per estudiar castellà. Vaig viatjar a Madrid el 2011 i vaig poder veure una actuació de flamenc en directe. Un any després vaig prendre l'atrevida decisió de deixar la vida a Pequín i venir a Espanya, amb l'excusa de fer un màster. El primer any a Madrid va ser una època d'empollar molt a la biblioteca. I el segon any, vaig baixar al sud d'Espanya per viure més de prop el flamenc. Cadis ha estat una de les ciutats on abunda aquest tresor que m'ha fet quedar.

Per fi, he fet un pas més valent. He començat una vida de ballarí amb 26 anys. Dedicava moltes hores a les classes de ball i vaig fer un progrés evident, però els problemes de la vida també apareixien com barreres per impedir-me avançar. Els diners, estudiar un màster, problemes d'estudiar un màster i de la vida em pressionaven.

Aquesta és la curta història de la meua lluita a contracorrent a Espanya. Sento no haver-vos-ho explicat. Tinc por de fer-vos enfadar perquè no estic seguint un camí cap a una vida estable. Una il·lusió que m'ha fet plorar moltes vegades és que, un dia, us convidaré a visitar Espanya i, per sorpresa, apareixeré en una actuació flamenca perquè us sentiu orgullosos de mi. Tant de bo ho faci! ●

*Sento no haver-vos-ho explicat.
Tinc por de fer-vos enfadar
perquè no estic seguint un camí
cap a una vida estable*

”

*L'obscuritat del xador que
t'oculta és com l'islam que
oculta l'Iran. Ho sento per tu* ”

FARIBORZ SALIMY

Camille Hervouet_L'Âge de la Tortue

Benvolguda germaneta,

He rebut la teva carta, cosa que hauria de fer-me feliç; tanmateix, m'ha entristit. Aquest matí, com de costum, he seguit per internet les notícies de l'Iran. M'han semblat molt preocupants.

Han passat més de tres dècades, moltes ferides no s'han tancat. La revolució, una idea quimèrica de la renovació estructural de la societat, s'ha convertit en un malson. Després de tots aquests anys recordo, com sí fos ahir, que eres a la primera fila dels manifestants, reclamant llibertat i una vida millor; m'enrecordo que els homes seguien les dones, en segona posició.

El teu patiment és el resultat d'un llarg període que va començar amb la revolució i que va continuar amb aquesta esgotadora guerra que es va allargar durant vuit anys; la pèrdua del teu fill, la destrucció de casa teva, la repressió organitzada, l'exili que us va ser imposat, la tortura banalitzada, les violacions tolerades i la mort normalitzada a la presó i, en última instància, l'execució de tots els presos polítics, les eleccions manipulades, l'embarcament econòmic de llarga durada. Totes aquestes ferides no s'han tancat. Per això et fa mal viure.

Em fa molta pena quan et veig tancada a l'interior i amb vel a l'exterior. Em dic: "Per qui t'han pres?!" Per una càrrega que han d'ocultar, tan apocada, tan humiliada. La teva vida s'assembla a la duresa del desert de l'Aràbia on va néixer aquesta cultura tribal tenyida de religiositat.

L'obscuritat del xador que t'oculta és com l'islam que oculta l'Iran. Ho sento per tu, no hi ha lloc per a tu; no només entre els manifestants, tampoc a la societat. Es nega la dona. Es nega la bellesa. Com els colors velats de negre, la música alegre ha callat, ha callat el cant de la dona; s'ha reprimit la crida natural de l'amor amb depriments cants religiosos, la felicitat és perseguida, la tristesa venerada; el gessamí de la paret se substitueix pel retrat dels barbuts. Em fa la impressió que la vida està morta en aquest país.

A França he tingut la sort de conèixer una altra societat on regnen la llibertat, la igualtat i els drets humans. Una experiència fonamental que m'ha obert els ulls. Sota el domini sociocultural xiïta, la societat iraniana està malalta, la malaltia del masoquisme la corroeix fins a la medul·la. A l'Iran, els mul·làs són una casta present al capdavant de la societat des de fa molt. Exerceixen un domini absolut sobre els seus adeptes. Ens haurem d'alliberar d'aquests lligams, i demanarà temps. Serà la nova generació la que agafarà el testimoni. Diques-li a la teva filla Roya i al teu fill Rouhollah: "Fills meus, per a mi sou iguals; accepteu ser iguals entre vosaltres". Tu, els teus fills i el teu marit, heu de buscar refugi en la llum, en la modernitat.

Penso molt sovint en tu, Iran, des de fa més de trenta anys. I continuaré pensant en tu cada dia de la meua vida. És impossible oblidar-se de l'Iran, el país on vaig néixer, les meves arrels a la Terra, en la meua societat, la meua família. Voldria reunir-me amb tu, però per desgràcia és poc factible. Tot i això, encara conservo l'esperança de tornar-te a veure, Iran, almenys una vegada abans del meu viatge definitiu. ●

MONTSERRAT CASACUBERTA

Bertrand Cousseau_L'Âge de la Tortue

Estimada Norma,

Em va fer molt feliç retrobar-te a Lloret al mes de maig! Han passat tretze anys des que vas entrar a la meua oficina i em vas explicar per què no podies continuar venint a les classes de català que jo feia. L'endemà et vas venir a excusar i em vas explicar que complicat que era sobreviure en un món tan llunyà de la teva Argentina natal. Crec que les llàgrimes que em van saltar van segellar la nostra amistat per sempre. Jo intentant ensenyar-te català i tu donant-me una lliçó de vida.

M'encantaven els nostres dinars, m'encantava sentir-te parlar de la teva joventut militant de l'esquerra argentina. Avui m'encanta quan m'envies un whatsapp per tenir-me al corrent del moment polític a Catalunya. I ja ho veus, ara ja fa gairebé set anys que vaig tornar a fer les maletes cap a la Bretanya, Rennes. Ho vaig fer per opció, no pas per necessitat. Ho vaig fer pensant a avançar professionalment, amb l'oportunitat de tornar a treballar a la universitat. Acabem de començar el nostre onzè any.

La sensació és que ja soc tan d'aquí com de Catalunya. O potser soc tan poc d'un lloc

com de l'altre. Crec que aquesta sensació és perquè sempre hi ha a l'horitzó la possibilitat de fer les maletes i marxar. Si estigués sola, potser ja ho hauria fet, però hi ha l'Éric, el meu fill estimat. Ell sí que ha fet un triple salt mortal que mai no havia demanat de fer: de Madagascar, l'illa que el va veure néixer, a Girona, i de Catalunya a Rennes. I tot en poc més de quatre anys. N'he fet un migrant, Norma, i espero que malgrat el salt mortal de la seva infància, sigui un adult preparat per interessar-se per l'altre i per la seva diferència.

En aquests moments, estimada Norma, visc un moment de canvi. El meu temps a la Universitat de Rennes s'acaba i no és fàcil veure-hi clar. Quedar-me? ¿Permetre a l'Éric avançar en els seus estudis secundaris aquí? Tornar a Catalunya? ¿Fer la motxilla i provar sort a qualsevol altre racó del món? Això que m'havia seduït quan era més jove ara em fa mandra perquè soc conscient com és instal·lar-se en una societat nova: temps per comprendre-la i sort en el procés d'inserció! Una etapa s'ha acabat i més que mai sento la condició de "migrant", que no deu ser sinó la condició d'aquell que es mou en l'intent de viure dignament en una intempèrie permanent. ●

*La sensació és que ja soc tan d'aquí com de Catalunya.
O potser soc tan poc d'un lloc com de l'altre*

”